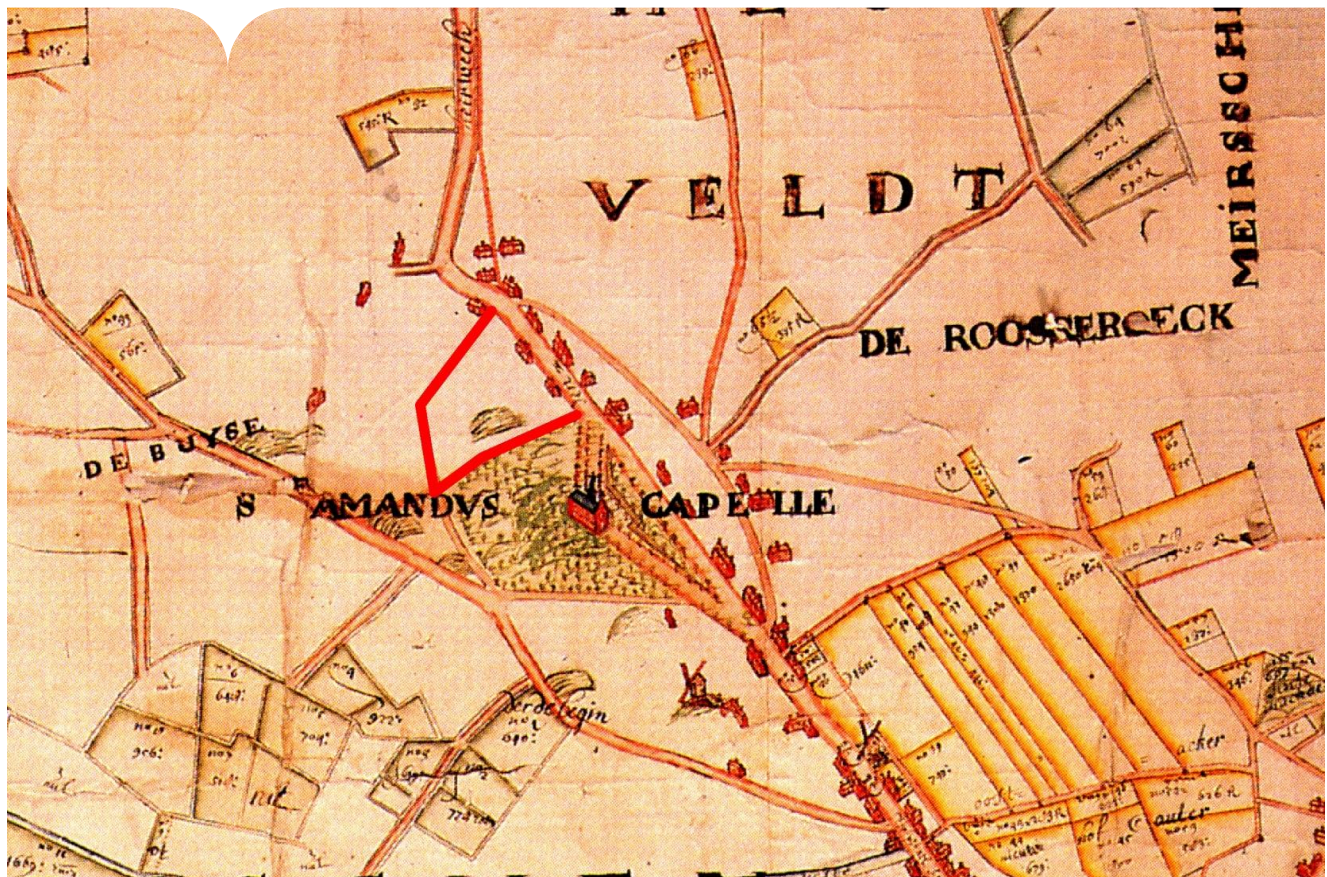

STADSARCHEOLOGIE GENT

Sint-Amandsberg, Verkortingsstraat

Archeologienota met beperkte samenstelling

Projectcode 2019A60

14 januari 2019

DEEL 2 – VERSLAG VAN RESULTATEN BUREAUONDERZOEK

Colofon

Stad Gent

Departement Stedelijke Ontwikkeling - De Zwarte Doos - Stadsarcheologie Gent

Publicatiedatum

14 januari 2019

Contact

Marie-Anne Bru

Marieanne.bru@stad.gent

Tel. 09/2665772

<https://stad.gent/cultuur-sport-vrije-tijd/cultuur/erfgoed/stadsarcheologie/recent-archeologisch-onderzoek-gent>

Postadres

Stad Gent - Stadsarcheologie Gent

Stadhuis, Botermarkt 1, 9000 Gent

Bezoekadres

Dulle-Grietlaan 12, 9050 Gentbrugge

Tel. 09 266 57 60

Inhoud

1. Colofon	4
2. Samenvatting	5
3. Beschrijvend deel	6
3.1. Administratieve gegevens / technische fiche	6
3.2. Juridische context	6
3.3. Onderzoekskader	7
3.4. Ruimtelijke situering	7
3.5. Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief	9
3.6. Archeologisch potentieel	10
3.6.1. Methode en onderzoeksvragen	10
3.6.2. Fysisch geografische situatie	11
3.6.3. Bekende archeologische vindplaatsen	11
3.6.4. Archeologische indicatoren	11
3.6.5. Verstoringshistoriek	12
3.7. Verantwoording nota met beperkte samenstelling met doorslaggevend aspect	12
3.8. Datering en interpretatie van onderzochte gebied	13
3.9. Gemotiveerde verwachting	20
3.10. Gemotiveerd advies voor maatregelen	21
4. Relevante bibliografie	22
Thesaurus	23

1. Colofon

Titel: Sint-Amandsberg, Verkortingstraat

Auteurs: Marie-Anne Bru

Projectnummer: 2019A60

Opdrachtgever: Stad Gent

Projectleiding: Stadsarcheologie Gent

Erkend archeoloog: Marie-Anne Bru, OE/ERK/Archeoloog/2015/00012

Datum: 14-18 januari 2019

Wettelijk depotnummer: D/2019/0341/1

Stad Gent – De Zwarte Doos – Stadsarcheologie

Dulle-Grietlaan 12

9050 Gentbrugge

09/2665760

stadsarcheologie@stad.gent

2. Samenvatting

Voor de opmaak van een aanvraag tot omgevingsvergunning voor de heraanleg van de Verkortingstraat, inclusief de vervanging van de gemengde riolering door een gescheiden stelsel dient een archeologienota opgemaakt te worden. Deze aanvraag behelst de bovengrondse heraanleg van de rijweg en het voetpad, de aanleg van plantvakken met bomen, een wadi, fietsenstallingen en de vervanging van een gemengde riolering door een gescheiden systeem. Gezien de aard van de geplande bodemingrepen, en het feit dat deze gebeuren in een zone waar geen archeologische verwachtingen zijn, is de kans op kenniswinst bij archeologisch onderzoek quasi nihil.

Voor het project Verkortingstraat werd dan ook geopteerd om een nota op te maken met een beperkte samenstelling. Deze beslissing werd genomen na een duidelijk afwegen van de mogelijke erfgoedwaarde. Alle gegevens werden ruimtelijk en inhoudelijk met elkaar geconfronteerd en ook in relatie tot de geplande werken afgewogen. Het resultaat hiervan is de keuze voor een archeologienota met beperkte samenstelling.

De drie vooropgestelde criteria werden duidelijk afgewogen:

1. er is met hoge waarschijnlijkheid geen archeologisch erfgoed (meer) aanwezig
2. de werken waarvoor een vergunning moet worden aangevraagd, hebben met hoge waarschijnlijkheid geen impact op het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed
3. een archeologisch onderzoek op de betrokken terreinen in kwestie zal met hoge waarschijnlijkheid niet leiden tot kenniswinst.

Na afweging van alle gekende gegevens zoals onderzocht onder het punt 2.3.6 Archeologisch potentieel, kunnen we argumenteren dat de volgende vooropgestelde criteria aangehaald kunnen worden.

> Geen archeologisch erfgoed:

Op basis van het uitgevoerde bureau-onderzoek kan met hoge waarschijnlijkheid verondersteld worden dat er GEEN archeologisch erfgoed aanwezig is ter hoogte van het traject van de Verkortingstraat.

> Geen kenniswinst:

Het is duidelijk dat, de voorziene ingreep van een heraanleg van de Verkortingstraat, inclusief de vervanging van de bestaande riolering door een gescheiden stelsel, gekoppeld aan de gegevens verzameld uit de bodemkundige data, het historisch kaartmateriaal en de gekende sites via inventarissen, er met hoge waarschijnlijkheid toe leidt dat een archeologisch onderzoek voorafgaand aan de vooropgestelde ingrepen GEEN kenniswinst zou opleveren.

3. Beschrijvend deel

3.1. Administratieve gegevens / technische fiche

Projectcode	2019A60
Locatie	Oost-Vlaanderen, Sint-Amandsberg, Verkortingstraat
Kadaster/Afdeling/Sectie/ Percelen	Afdeling 18, Sectie C, openbaar domein
Kadasterplan	Zie plan 1
Topografische kaart	Zie plan 3
Bounding Box	(106650,195139); (106813,195139); (106650,194949); (106813,194949)
Onderdeel Archeologische zone	Neen
Grootte percelen:	3936 m ²
Grootte projectgebied	3936 m ²
Reden van de ingreep:	Heraanleg van de Verkortingstraat, inclusief de vervanging van de bestaande riolering
Betrokken actoren en specialisten	Peter Steurbaut (historisch kaartmateriaal)

3.2. Juridische context

Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande omgevingsvergunning, van een publiekrechtelijke aanvrager, voor werken BUITEN de Gentse vastgestelde archeologische zone. Volgens het gewestplan 'Gentse en Kanaalzone' ligt het project in een zone voor wonen. Het betreft hier dus een zone waarbij de totale oppervlakte van de percelen 3000 m² of meer beslaat en de ingreep minimaal 1000 m².

De oppervlakte van het totale plangebied Verkortingstraat bedraagt 3936 m². Vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

3.3. Onderzoekskader

Aanleiding van dit bureau-onderzoek vormt de heraanleg van de Verkortingstraat. Dit omvat de bovengrondse heraanleg van de rijweg en het voetpad, de aanleg van plantvakken met bomen, een wadi, fietsenstallingen en de vervanging van een gemengde riolering door een gescheiden systeem. Met dit bureau-onderzoek wordt de eerste stap gezet van archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een bekrachtigde archeologienota en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid. Finaal formuleert het archeologische vooronderzoek een beargumenteerde inschatting van het potentieel voor kennisvermeerdering van eventueel aanwezige archeologische resten binnen de grenzen van het projectgebied en hoe hiermee om te gaan in het kader van de planuitvoering.

3.4. Ruimtelijke situering

De projectzone Verkortingstraat (kad. Afdeling 18, Sectie C, openbaar domein) situeert zich ten oosten van het historische centrum van Gent, in de deelgemeente Sint-Amandsberg. Het project omvat de volledige Verkortingstraat, een zijstraat van de Antwerpsesteenweg, ten oosten van de begraafplaats Campo Santo. De straat vertrekt en eindigt aan de Antwerpsesteenweg en heeft één van de toegangen tot het kerkhof in zijn traject. De totale som van het projectgebied waarop de geplande werken van toepassing zijn, bedraagt 3936 m². Volgens het gewestplan 'Gentse en Kanaalzone' ligt het project in een zone voor wonen.

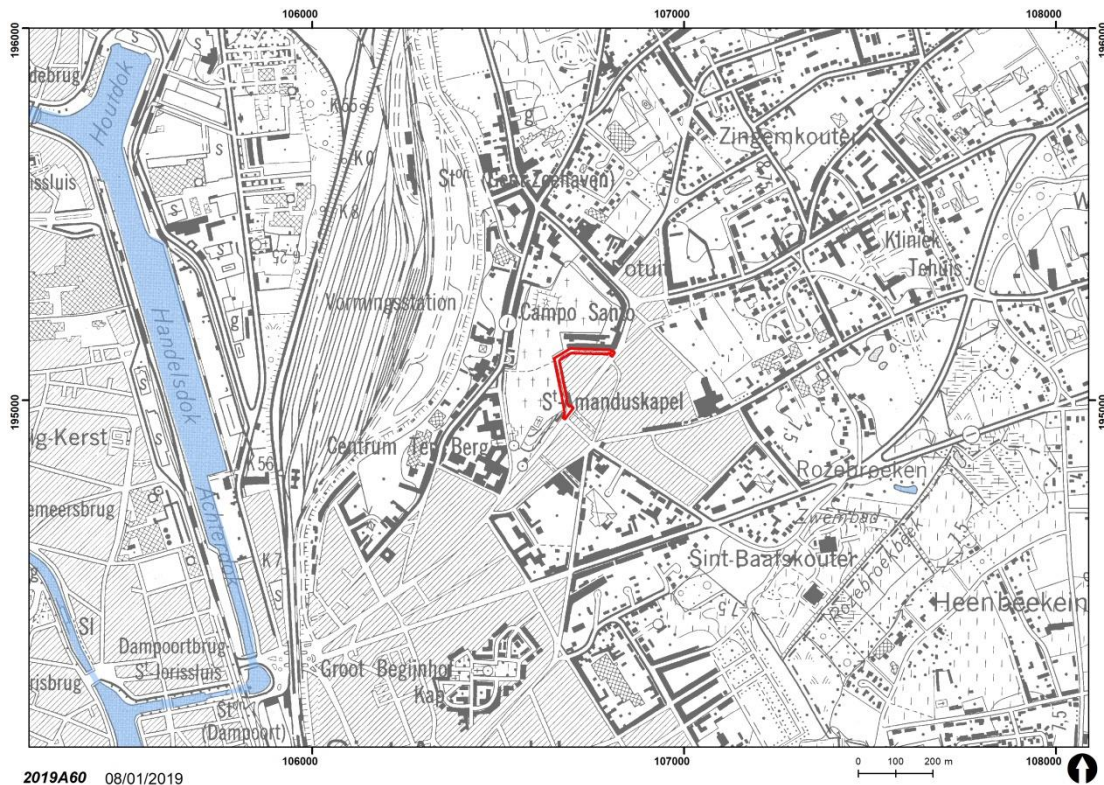
Foto 1: Situering projectzone op de orthofoto van 2018 (Eurosense Belfotop & Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

Plan 1: Situering projectgebied op het hedendaags kadaster (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

Plan 2: Situering projectgebied op de GRB basiskaart (AGIV GRB Basiskaart & Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

Plan 3: Situering projectgebied op de Topografische kaart 1981 (NGI en AGIV)

3.5. Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief

De aanvraag tot omgevingsvergunning omvat de heraanleg van de gehele Verkortingstraat:

1. Noordelijk deel van de straat (huisnrs. 62-102):

Er wordt een rijweg in asfalt aangelegd van 4 m breedte (inclusief kantstroken). Hier komt aan beide zijden van de rijweg een parkeerstrook van 1,8 m breed, in kasseien, die van de rijweg gescheiden is door een betonnen kantstrook. Tussen de parkeervakken worden waar mogelijk plantvakken met bomen voorzien, dit zowel aan de even als de oneven huizenkant. De voetpaden worden aangelegd in betonstraatstenen. De straat wordt ingereden via een doorlopend voetpad in betonstraatstenen (dit strekt zich uit over de lengte van de winkel ter hoogte van Antwerpsesteenweg 329). Hierna komt er ter hoogte van huisnr. 55 een laad- en loszone van 2 m breed in kasseien. Om indraaibewegingen van camionettes te waarborgen naar het bedrijf ter hoogte van nr. 55 worden aan de overzijde vaste antiparkeerpalen voorzien.

2. Middelste deel van de straat (huisnrs 36-56):

Dit is de zone aan de zij-ingang van de begraafplaats Campo Santo. De rijweg wordt volledig als plateau ingericht. Hier wordt het principe uit het eerste deel van de straat doorgetrokken: rijweg in

asfalt met breedte van 4 m (inclusief kantstroken) en aan de huizenzijde enkele parkeerplaatsen in kasseiverharding. De bestaande garagepoorten worden voorzien van een uitgestulpt voetpad in betonstraatstenen. Aan de zijde van de begraafplaats worden waar mogelijk ook groenzones met bomen voorzien en ook plaats voor een wadi. Ter hoogte van het bedrijf op nr. 11 wordt een kleine zone in grasdallen voorzien zodat de KMO kan beleverd worden door vrachtwagens.

3. Zuidelijk deel van de straat (huisnrs. 4-34):

De bestaande bomenrij tegen de kerkhofmuur blijft integraal behouden. Het bestaande voetpad tussen de bomen en de kerkhofmuur wordt uitgebroken en vergroend. Deze groenzone wordt ook uitgebreid richting de woningen zodat de volledige bomenrij een kwalitatievere standplaats krijgen met betere groeikansen. Door deze ingreep wordt een volledige parkeerkant in dit deel van de straat geschrapt. Er wordt een rijweg in asfalt aangelegd van 4 m breedte (inclusief kantstroken). Hier komt aan één zijde van de rijweg een parkeerstrook van 1,8 m breed in kasseien. Er wordt enkel aan de huizenkant een nieuw voetpad voorzien in betonstraatstenen.

Ter hoogte van huisnr. 8 wordt een asverschuiving gerealiseerd in de rijweg. De parkeerzijde switcht hierdoor ook van kant. Deze asverschuiving dient enerzijds als snelheidsremmer en anderzijds ook om nog voldoende parkeren in de straat te voorzien ter hoogte van een reeks garagepoorten van het appartementsblok (Verkortingstraat 4-6).

De aansluiting op de Antwerpsesteenweg gebeurt opnieuw met een doorlopend voet- en fietspad. Hier worden ook 2 grotere groenvakken voorzien.

In het volledige projectgebied wordt de bestaande gemengde riolering vervangen door een gescheiden stelsel. Dit impliceert het verwijderen van de bestaande buis en een uitbreiding van het gabarit in de breedte en plaatselijk in de diepte (2-2,5 m diep t.o.v. het maaiveld).

Plan 4: Plannen bestaande toestand (Stad Gent, Departement Stedelijke Ontwikkeling)

Plan 5: Ontwerpplannen (Stad Gent, Departement Stedelijke Ontwikkeling)

Plan 6: Dwarsdoorsnedes (Stad Gent, Departement Stedelijke Ontwikkeling)

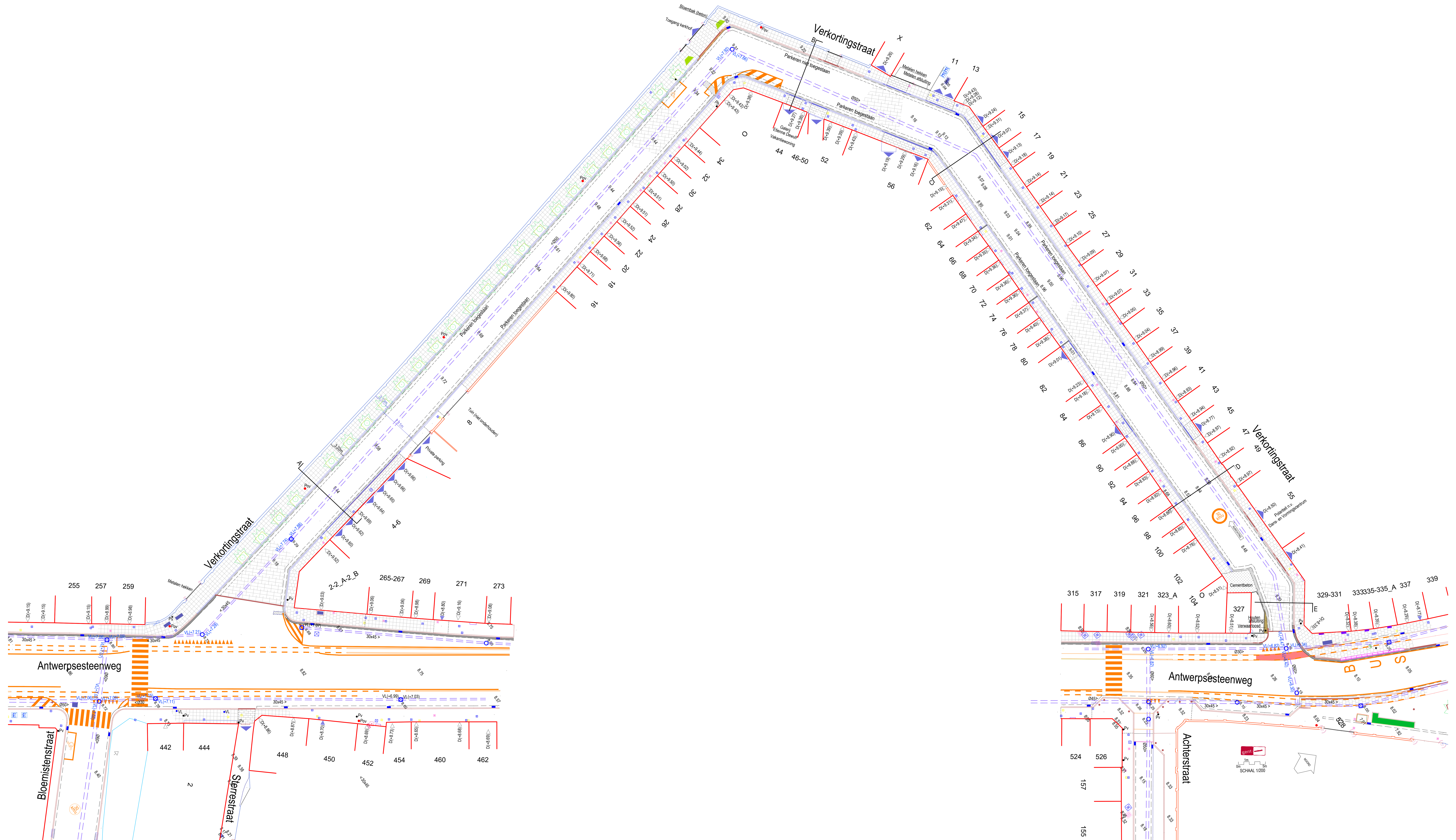
3.6. Archeologisch potentieel

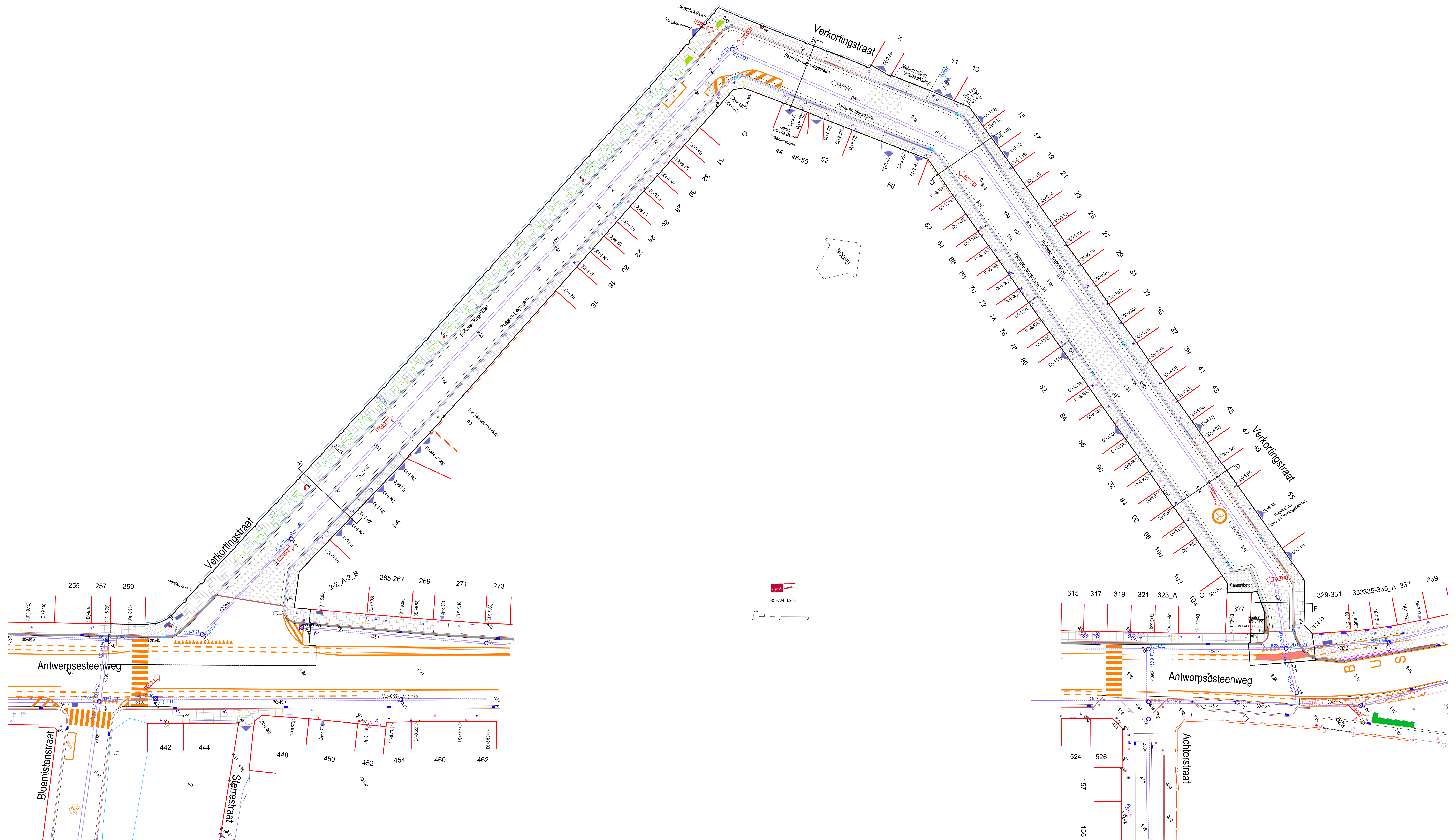
3.6.1. Methode en onderzoeksvragen

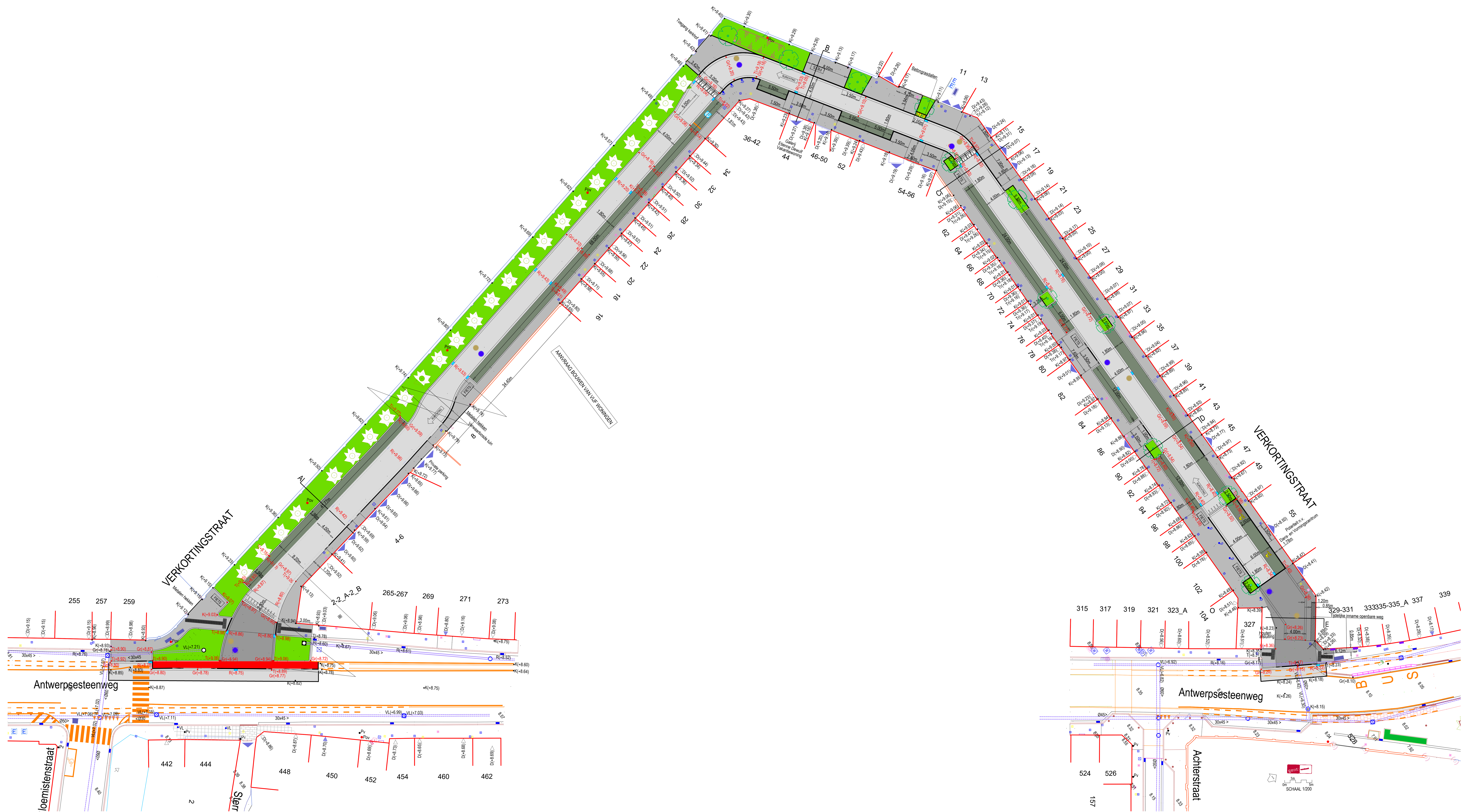
Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek. **Telkens werden de relevante bronnen weerhouden en opgenomen.**

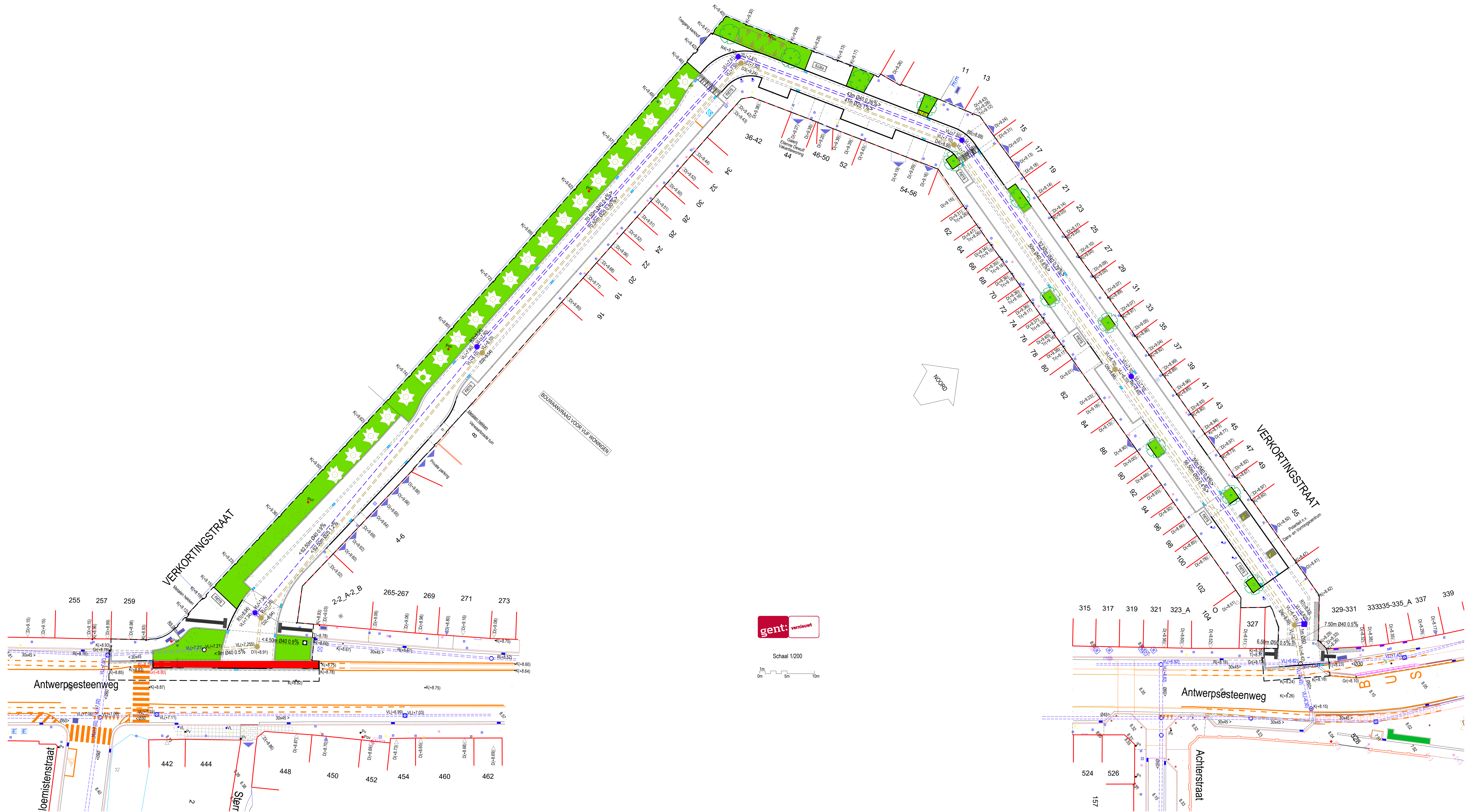
Hierbij werden een aantal onderzoeksvragen opgesteld betreffende de projectlocatie:

- > Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?
- > Welke gebruiksevolutie kende het terrein en wat was de impact ervan op eventuele archeologische sites?

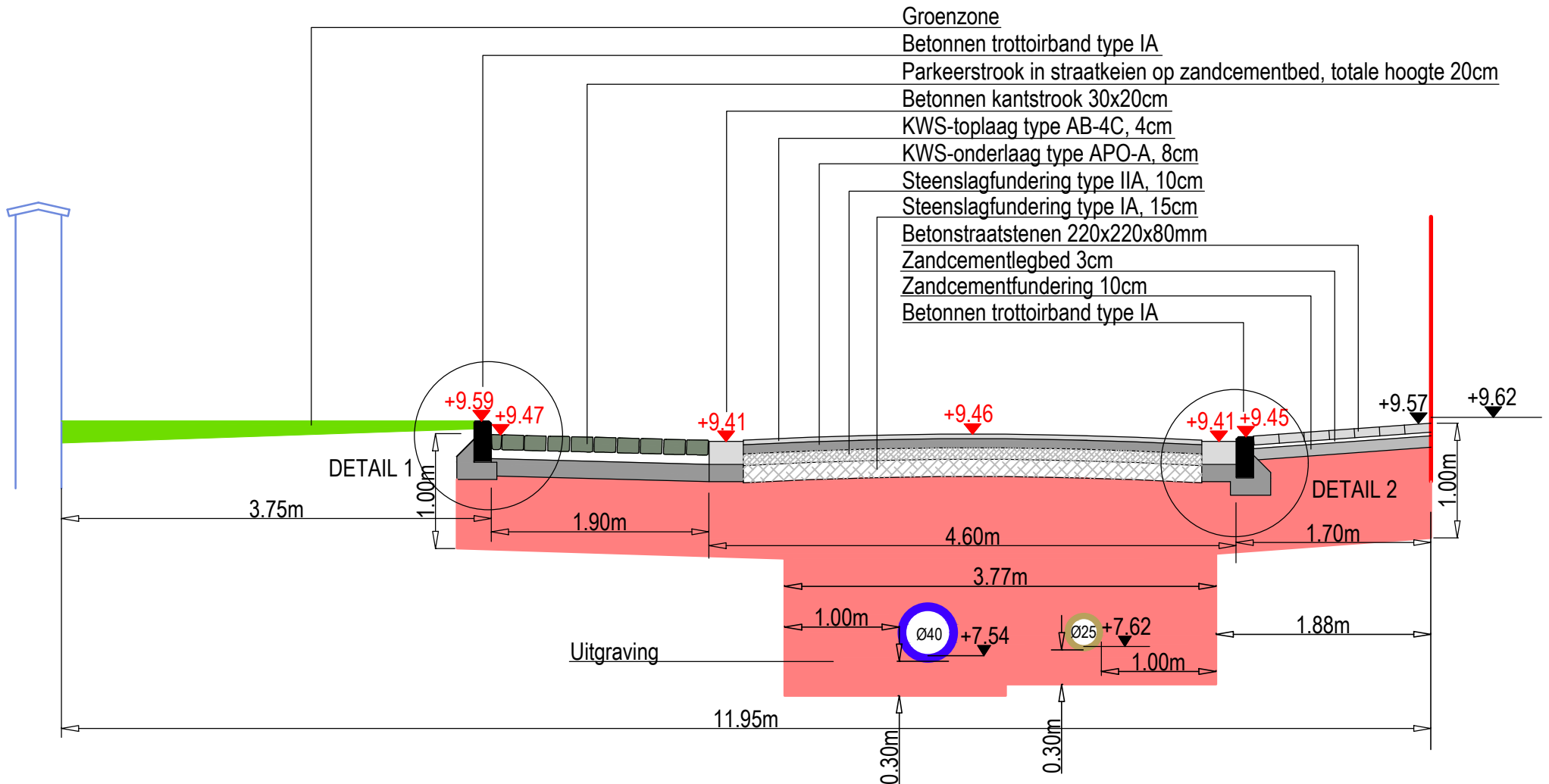

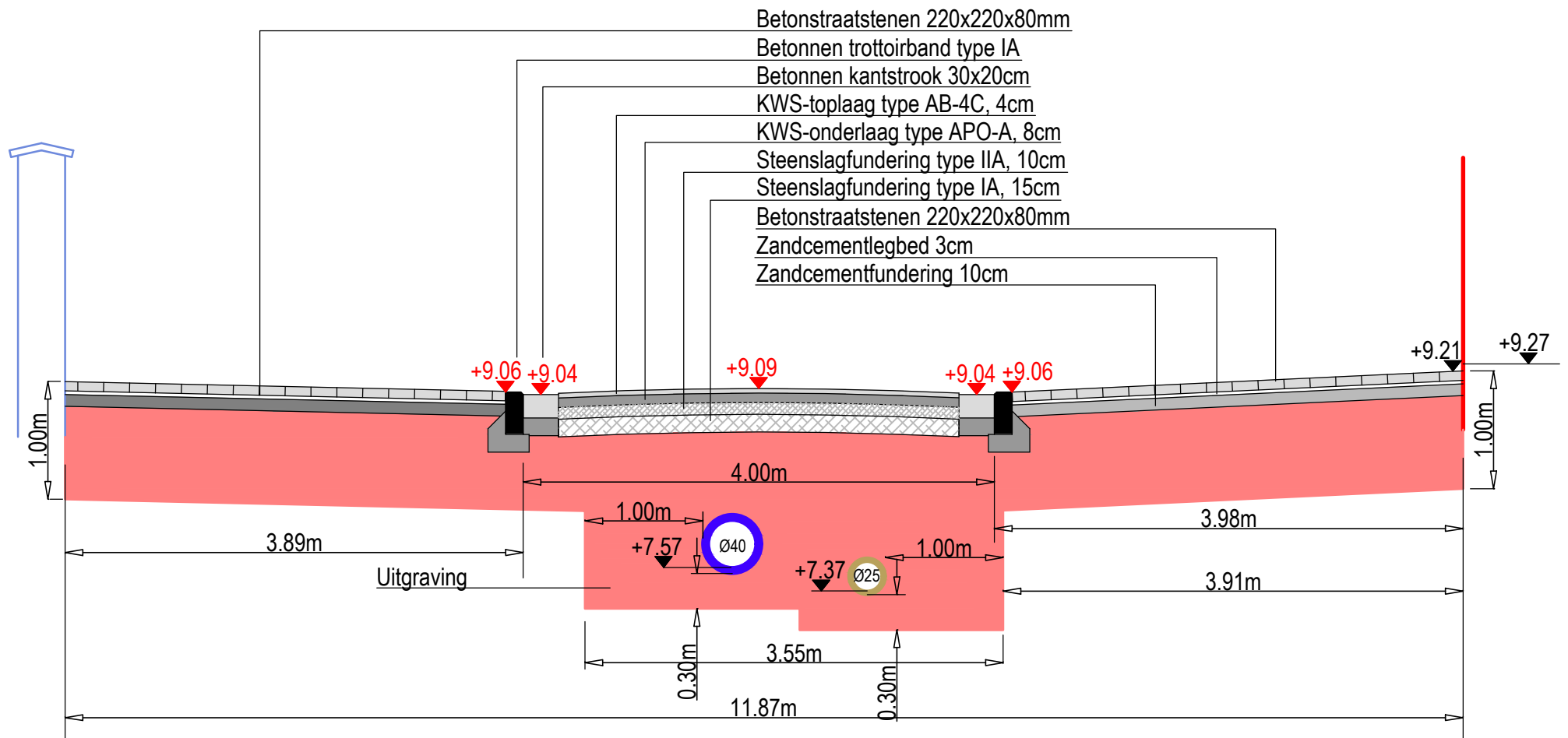

Schaal 1/50

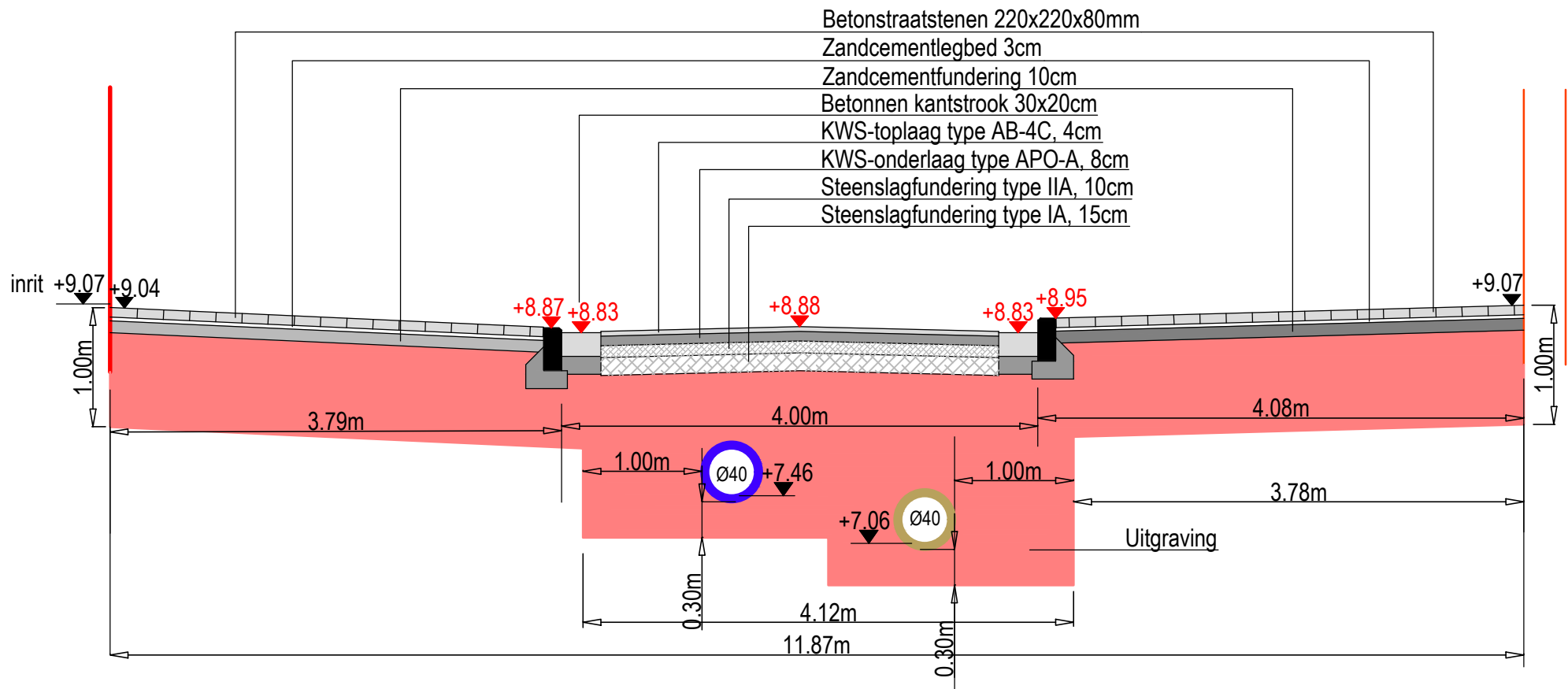
DWARSDOORSNEDE B (nieuwe toestand)

Schaal 1/50

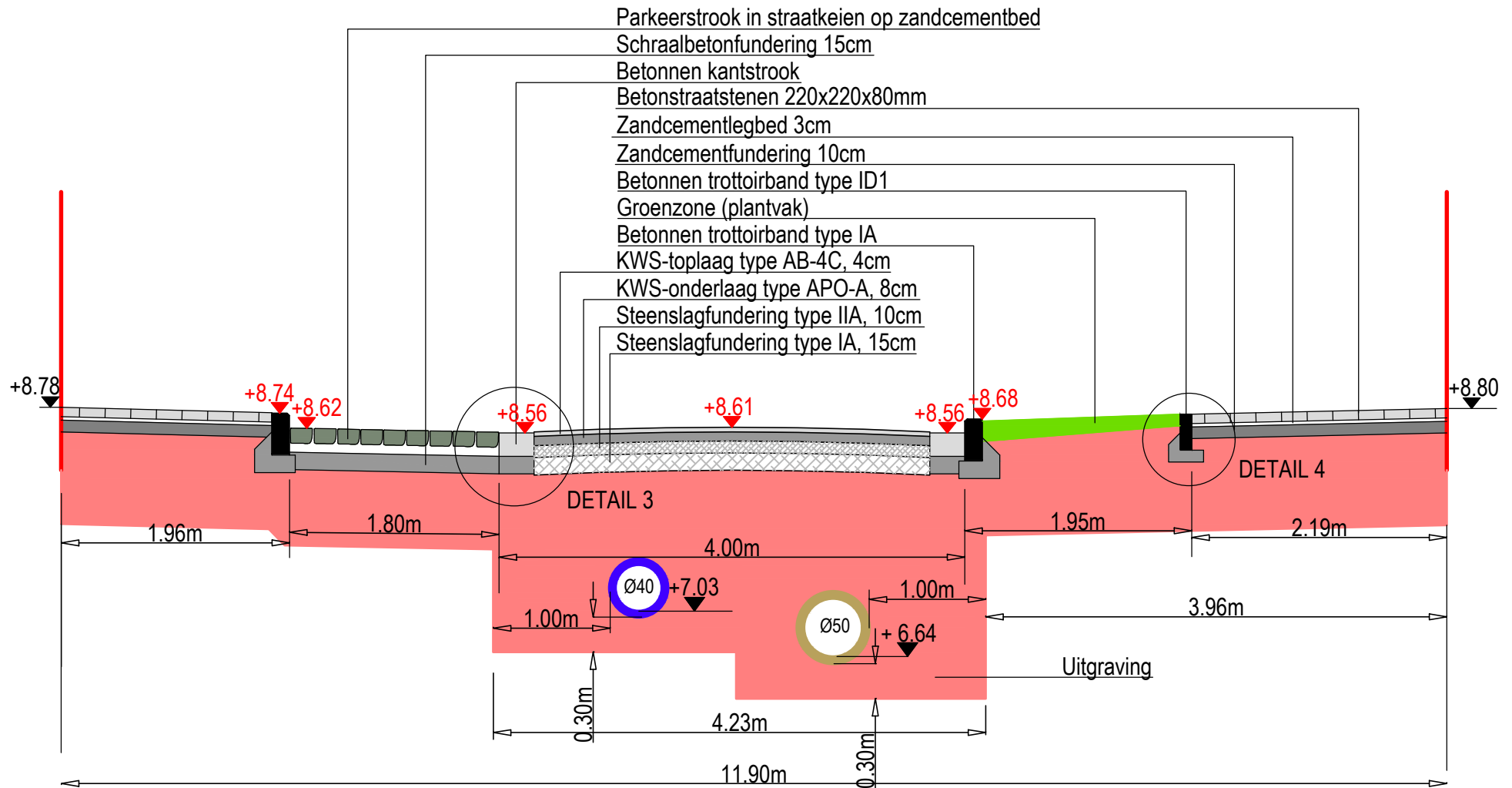
DWARSDOORSNEDE C (nieuwe toestand)

Schaal 1/50

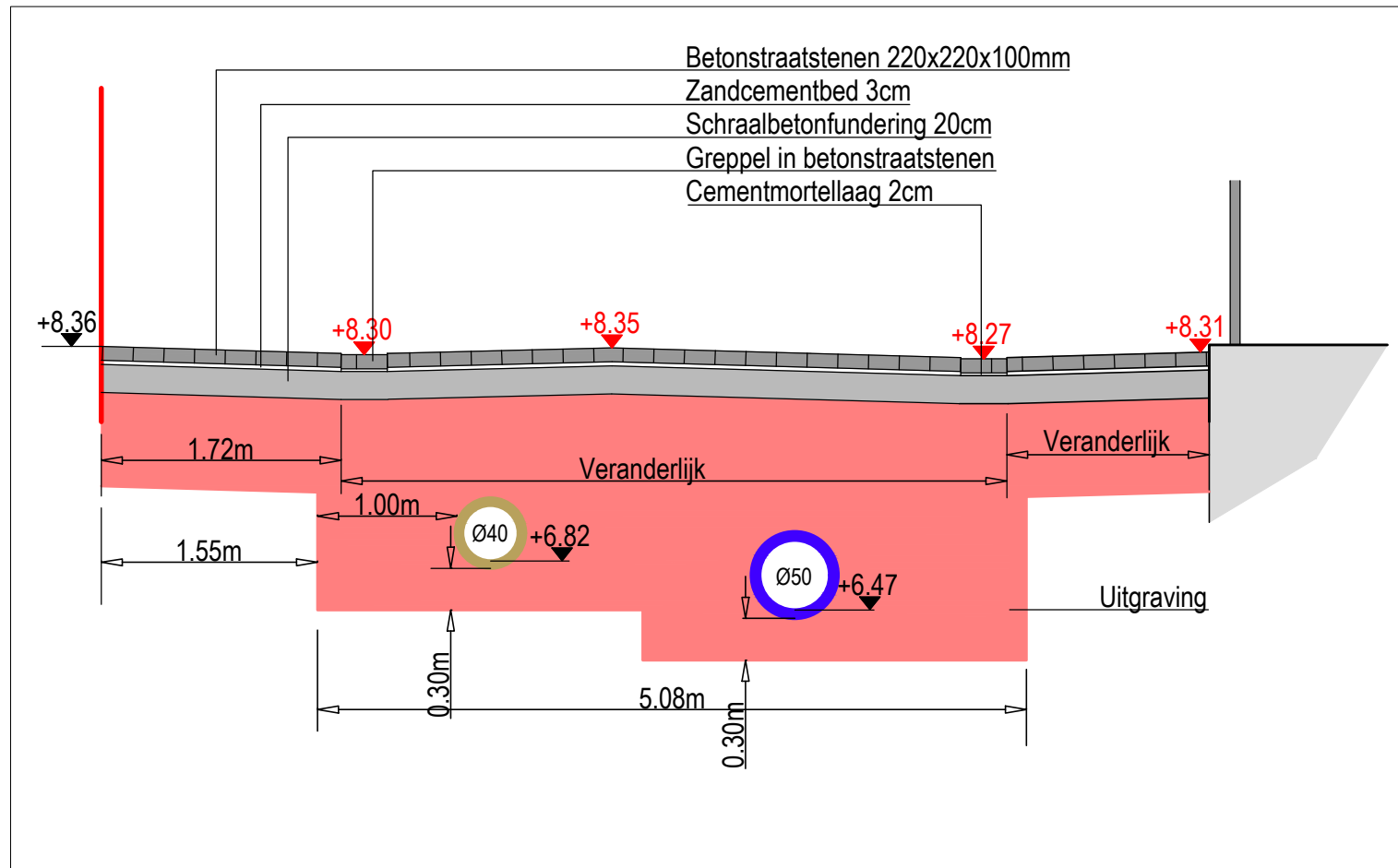
DWARSDOORSNEDE D (nieuwe toestand)

Schaal 1/50

DWARSDOORSNEDE E (nieuwe toestand)

Schaal 1/50

- > Wat is de impact van de geplande werken?
- > Is het nodig andere vormen van vooronderzoek in te schakelen om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden?

3.6.2. Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen. De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad van het archeologische erfgoed.

Het projectgebied Verkortingstraat wordt gekenmerkt door zijn ligging in oorspronkelijk grasland en sinds recente tijden in dicht bebouwd gebied. Hierdoor heeft het bureau-onderzoek zich toegespitst op de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied. Daarvoor wordt bijzondere aandacht besteed aan de relevante ecologische en aardkundige gegevens en bronnen. **Telkens werden de relevante bronnen weerhouden en opgenomen.**

Volgend kaartmateriaal werd geconsulteerd t.b.v. de aardkundige analyse van de projectlocatie:

1. Tertiair geologische kaart van Vlaanderen
2. Quartair geologische kaart van Vlaanderen
3. Bodemkaart
4. Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
5. Hydrografische kaart van Vlaanderen
6. Bodemerosiekaart
7. Bodemgebruikskaart

3.6.3. Bekende archeologische vindplaatsen

Dit wijst op vindplaatsen waar de fysieke neerslag van menselijke activiteiten uit het verleden reeds werd vastgesteld en gedocumenteerd. Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het projectgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van het agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd evenals diverse wetenschappelijke literatuur; bestaande uit voornamelijk door Stadsarcheologie Gent opgebouwde en bestudeerde archeologische ensembles en bewaard in De Zwarte Doos. Dit werd aangevuld met het raadplegen van de Inventaris Onroerend Erfgoed (erfgoedobjecten), de Inventaris van de beschermde archeologische sites en de Inventaris van de beschermde monumenten, landschappen en stadsgezichten; evenals de Inventaris van de walsites (de door Stadsarcheologie Gent opgemaakte en bijgehouden inventaris van alle op cartografie voorkomende sites met walgracht op grondgebied Gent). **Telkens werden de relevante bronnen weerhouden en opgenomen.**

3.6.4. Archeologische indicatoren

Dit wijst op vindplaatsen waar de fysieke neerslag van menselijke activiteiten uit het verleden reeds werd vastgesteld en gedocumenteerd. Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het projectgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van het agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd evenals diverse wetenschappelijke literatuur; bestaande uit voornamelijk door Stadsarcheologie Gent opgebouwde en bestudeerde

archeologische ensembles en bewaard in De Zwarte Doos. Dit werd aangevuld met het raadplegen van de Inventaris Onroerend Erfgoed (erfgoedobjecten), de Inventaris van de beschermde archeologische sites en de Inventaris van de beschermde monumenten, landschappen en stadsgezichten; evenals de Inventaris van de walsites (de door Stadsarcheologie Gent opgemaakte en bijgehouden inventaris van alle op cartografie voorkomende sites met walgracht op grondgebied Gent). **Telkens werden de relevante bronnen weerhouden en opgenomen.**

3.6.5. Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van de planlocatie bepaalt in belangrijke mate de gaafheid en bewaringsgraad van het archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken, kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kunnen verslagen van bodemonderzoeken of informatie uit de aardwetenschappelijke kaarten een grote rol spelen bij het correct inschatten van de aanwezigheid en van de bewaringstoestand van de archeologische resten. Om een correcte inschatting hiervan te maken werd gebruik gemaakt van volgende bronnen:

1. Kadasterkaart
2. topografische kaart (1981)
3. orthogonale luchtfoto
4. ontwerpplannen

Telkens werden de relevante bronnen weerhouden en opgenomen.

3.7. Verantwoording nota met beperkte samenstelling met doorslaggevend aspect

Voor het project Verkortingstraat werd geopteerd om een nota op te maken met een beperkte samenstelling. Deze beslissing werd genomen na een duidelijk afwegen van de mogelijke erfgoedwaarde. Alle gegevens werden ruimtelijk en inhoudelijk met elkaar geconfronteerd en ook in relatie tot de geplande werken afgewogen. Het resultaat hiervan is de keuze voor een archeologienota met beperkte samenstelling.

De drie vooropgestelde criteria werden duidelijk afgewogen:

1. er is met hoge waarschijnlijkheid geen archeologisch erfgoed (meer) aanwezig
2. de werken waarvoor een vergunning moet worden aangevraagd, hebben met hoge waarschijnlijkheid geen impact op het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed
3. een archeologisch onderzoek op de betrokken terreinen in kwestie zal niet met hoge waarschijnlijkheid leiden tot kenniswinst.

Na afweging van alle gekende gegevens zoals onderzocht onder het punt 2.3.6 Archeologisch potentieel, kunnen we argumenteren dat de volgende vooropgestelde criteria aangehaald kunnen worden.

- > Geen archeologisch erfgoed:

Op basis van het uitgevoerde bureau-onderzoek kan met hoge waarschijnlijkheid verondersteld worden dat er GEEN archeologisch erfgoed aanwezig is ter hoogte van het traject van de Verkortingstraat.

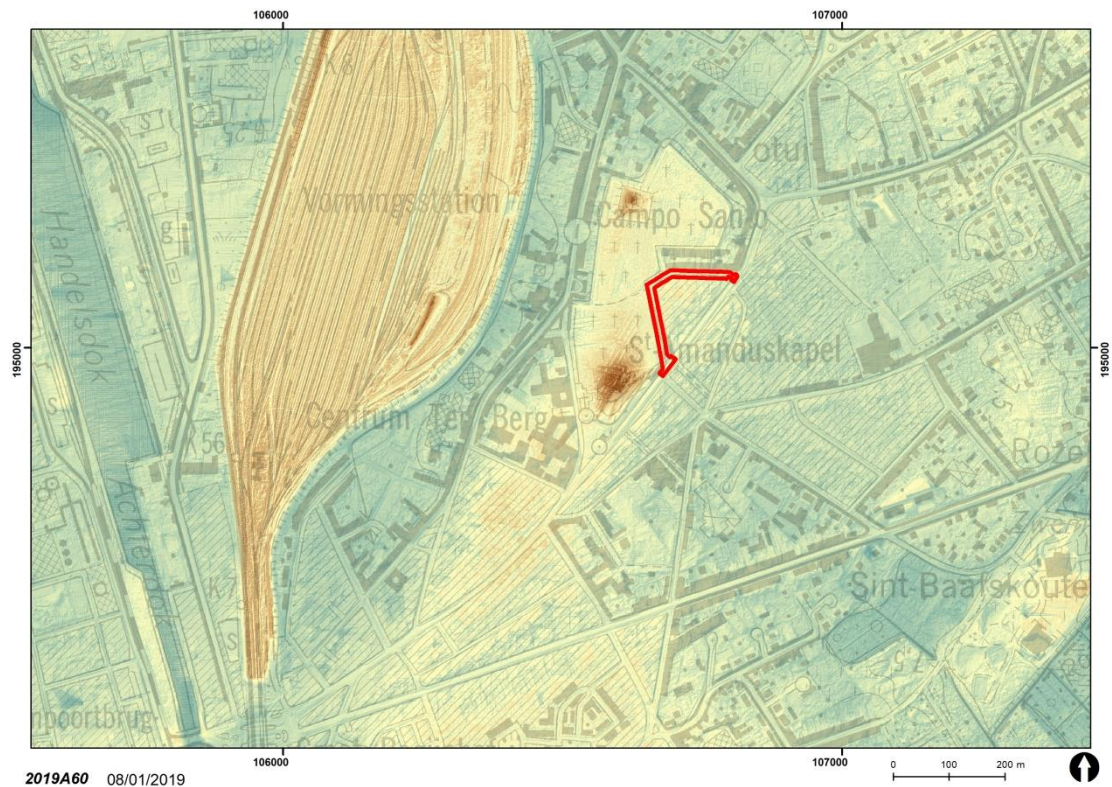
> Geen kenniswinst:

Het is duidelijk dat, de voorziene ingreep van een heraanleg van de Verkortingstraat, inclusief de vervanging van de bestaande riolering door een gescheiden stelsel, gekoppeld aan de gegevens verzameld uit de bodemkundige data, het historisch kaartmateriaal en de gekende sites via inventarissen, er met hoge waarschijnlijkheid toe leidt dat een archeologisch onderzoek voorafgaand aan de vooropgestelde ingrepen GEEN kenniswinst zou opleveren.

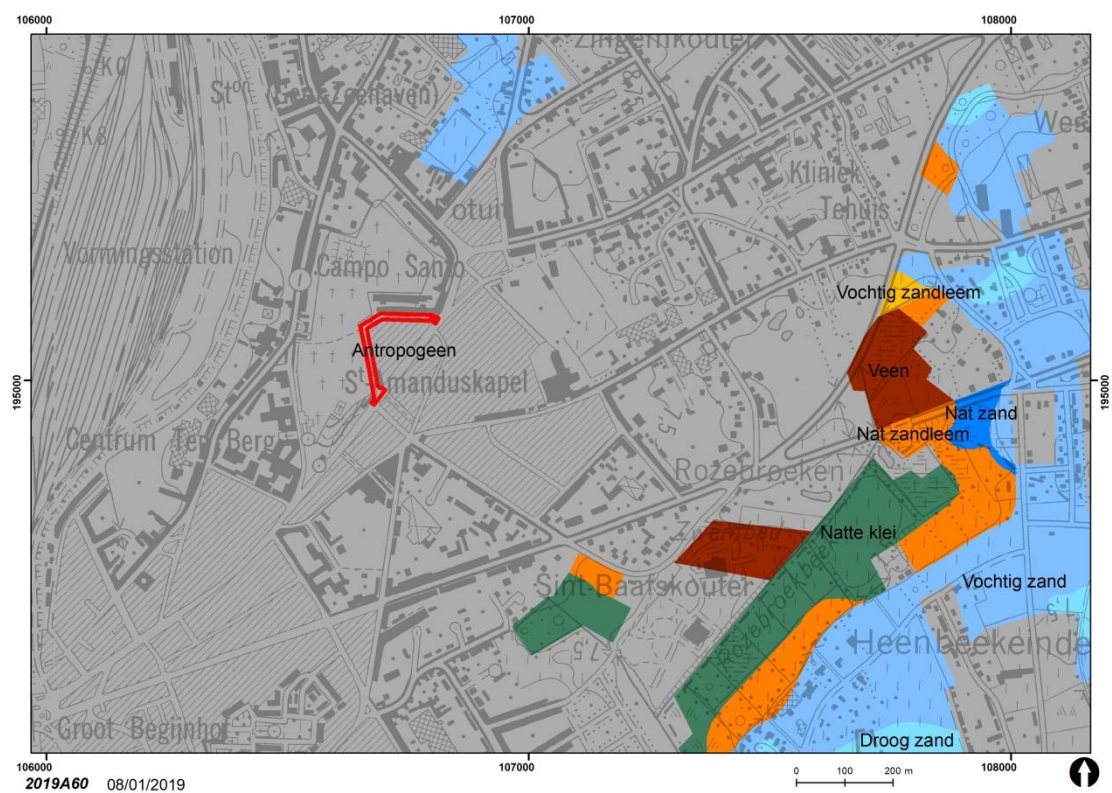
3.8. Datering en interpretatie van onderzochte gebied

De begraafplaats van Campo Santo situeert zich ten noordoosten van de historische stad Gent, in de deelgemeente Sint-Amandsberg. De Kapelleberg waarop de kapel zich manifesteert en waar op de noordwestelijke helling het Campo Santo zich aftekent is een rivierduin van een voormalige noordelijke Leiearm. In de 7de eeuw wordt ten noorden van de Kapelleberg en ten zuiden van de Zingemkouter, de voormalige site Hof te Zingem gesitueerd. Het projectgebied situeert zich in voormalige graslanden ten noordoosten van de Kapelleberg.

Het kerkhof beslaat een zeer onregelmatig terrein begrensd door de Visitatiestraat (westen), de Antwerpsesteenweg en de Verkortingstraat (oosten en zuiden) en de huizenrij van de Grondwetlaan (noorden). Door de organische groei ontbreekt een systematisch grondplan. De aanleg van de graven in rijen is vrij willekeurig ten opzichte van de hoofdwegen die de verschillende ingangen verbinden.

Plan 7: De projectzone op het Digitaal Hoogte Model (AGIV)

Plan 8: De projectzone is ingekleurd als Antropogeen (door ingrijpen van de mens gewijzigd of vernietigd bodemprofiel) (AGIV)

Historisch gezien is er weinig geweten over de omgeving op en rond de Kapelleberg¹. De volgens de historische bronnen vermelde site Hof te Zingem zou gaan om een hoeve, behorend tot de Sint-Baafsabdij, die al in de 7de eeuw bestond tussen de Kapelleberg en Zingemkouter. De precieze lokalisatie van deze site is niet gekend.

Zeker sinds de 14de eeuw moet bovenop de Kapelleberg een kapel met woning ten behoeve van de proost gesitueerd worden. Deze bediende namens de Sint-Baafsabdij de bidplaats. In 1720-1721 werd in opdracht van bisschop van der Noot een éénbeukige kapel opgetrokken op de Kapelleberg, op de grondvesten van een oudere kapel. Deze kapel is sinds 1942 beschermd als monument.

De oprichting van het Campo Santo is het werk van pastoor Van Damme (1804-1874), eerste pastoor van de in 1842 opgerichte Sint-Amandusparochie. Hij slaagde het nodige kapitaal te verzamelen om de heuvel met kapel, ondertussen Franse staatseigendom, te kopen voor de gemeente Oostakker. De noordwestelijke helling, tussen oude kapel en nieuwe parochiekerk, mocht worden ingericht als parochiekerkhof. De bedoeling was een elitair kerkhof voor begoede families en vooraanstaanden.

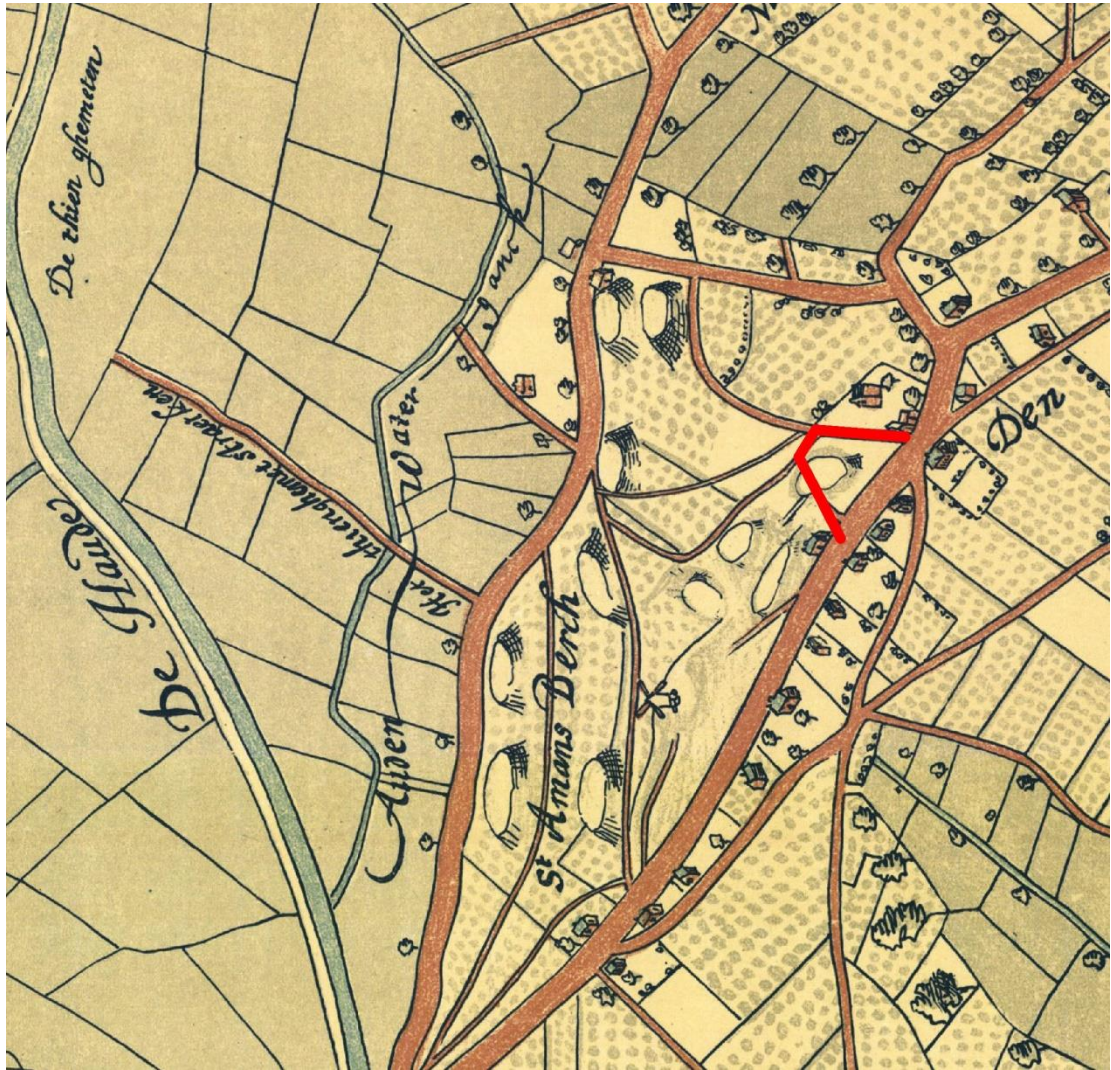
De nieuwe parochiekerk, gewijd aan de Heilige Amandus en Heilige Jozef, werd samen met het kerkhof ingewijd in 1847 en is gebouwd naar het ontwerp van Mathias Wolters in een sobere neogotische stijl. Het oudste bewaarde gedeelte van de begraafplaats (het eigenlijke Campo Santo) strekt zich uit tussen de parochiekerk en de Sint-Amanduskapel.

Het huidige kerkhof met zijn omvang en onregelmatige vorm is het resultaat van verschillende uitbreidingen, met daarmee gepaard gaande onteigeningen. Het geheel is volledig omheind of ommuurd en voorzien van verscheidene hekken, wat de begraafplaats het typisch gesloten karakter verleent. Een belangrijke uitbreiding van het Campo Santo kwam er in 1876, na de oprichting van de gemeente Sint-Amandsberg. Een deel van het oudste kerkhof verdween toen de 19de-eeuwse parochiekerk in de jaren 1930 vergroot werd. In de jaren 1960 werd de Striemenberg of Heldenheuvel aangelegd met het in 1975 opgerichte oorlogsmonument.

De zuidelijke en oostelijke helling van de Kapelleberg wordt thans ingenomen door een openbaar parkje met onder meer een kiosk, gebouwd als een estrade met een ijzeren balustrade. Op de zuidhelling van de heuvel, tussen het gemeentehuis en de parochiekerk aan de voet van de heuvel, is de oorspronkelijk toegangsweg naar de Sint-Amanduskapel op de heuveltop nog duidelijk herkenbaar in de vorm van een brede grasstrook afgezet met populieren.

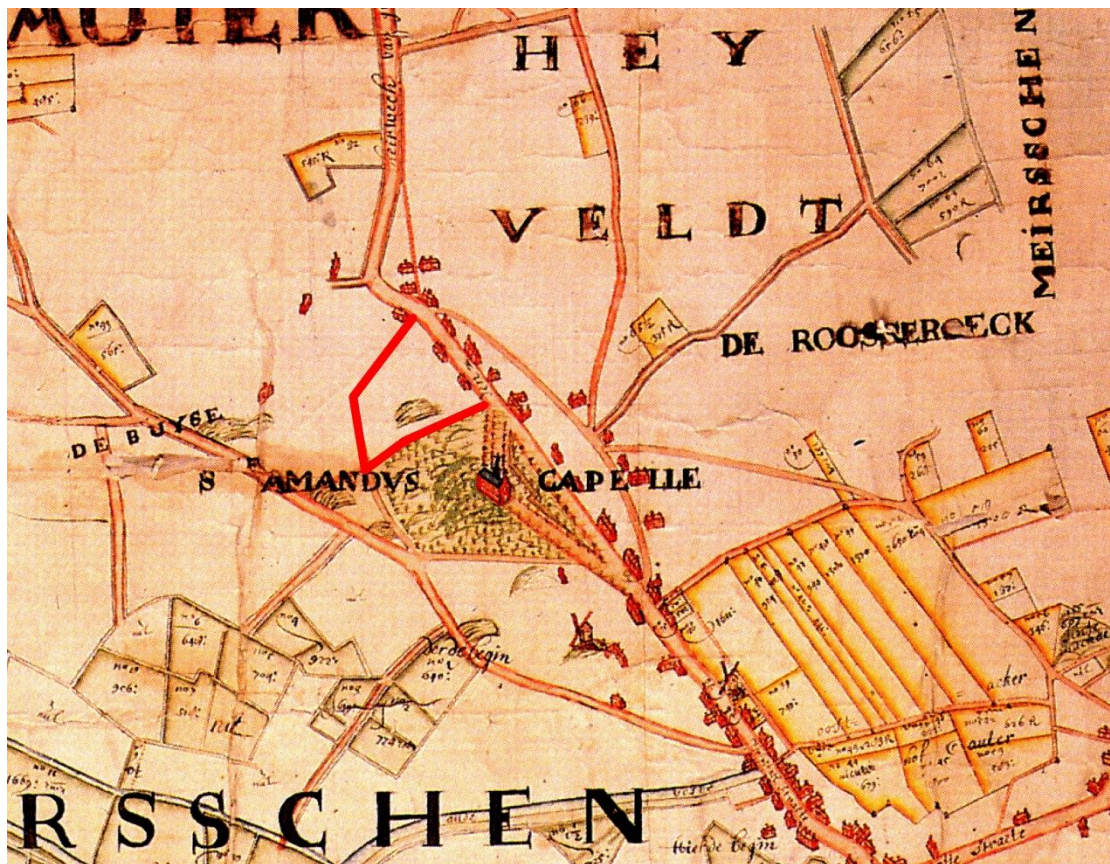
Op de kopie van de Kaart van Horenbault (1619) staat vreemd genoeg het noordelijke deel van de Verkortingstraat reeds aangeduid, wat in de latere kaarten tot de grootschalige bouwcampagne in de 19de-eeuw niet het geval is. De verschillende 'bergjes' verwijzen naar rivierduinen in het landschap, waar de Kapelleberg het enige relict van is.

¹ BAILLIEUL, B., *De heuvel van Amandus*, Gent, 2017; DE BACKER, R., *Het Campo Santo van Sint-Amandsberg*, 1967, Antwerpen; DE GROOTE, S., *Het Campo Santo van Sint-Amandsberg*, Gent, 2000; DE POTTER, F. & BROECKAERT, J., *Geschiedenis van de gemeenten der provincie Oost-Vlaanderen, 1e reeks : Arrondissement Gent, 6. Olsene, Oostakker, Oosterzele, Oostwinkel, Petegem, De Pinte, Poeke, Poesele, Ronsele, Schelderode, Scheldewindeke, Semmerzake, Sleidinge, Ursel, Vinderhoute*, Gent, 1864; GELAUDE, F., *Gent. Rivierduinen en dekzanden, (Erfgoedmemo, nr. 44)*, Gent, 2010; GYSSELING, M., *Geschiedenis van Oostakker en Sint-Amandsberg tot 1794*, Oostakker, 1974.

Plan 9: Het projectgebied op de kaart van Horenbault (1619) (Stad Gent, De Zwarte Doos, Archief Gent)

De kaart van 1721 toont in het westen duidelijk de Sint-Amanduskapel en de zone van het latere kerkhof. Het projectgebied van de later Verkortingstraat lijkt eveneens om een duin heen te gaan.

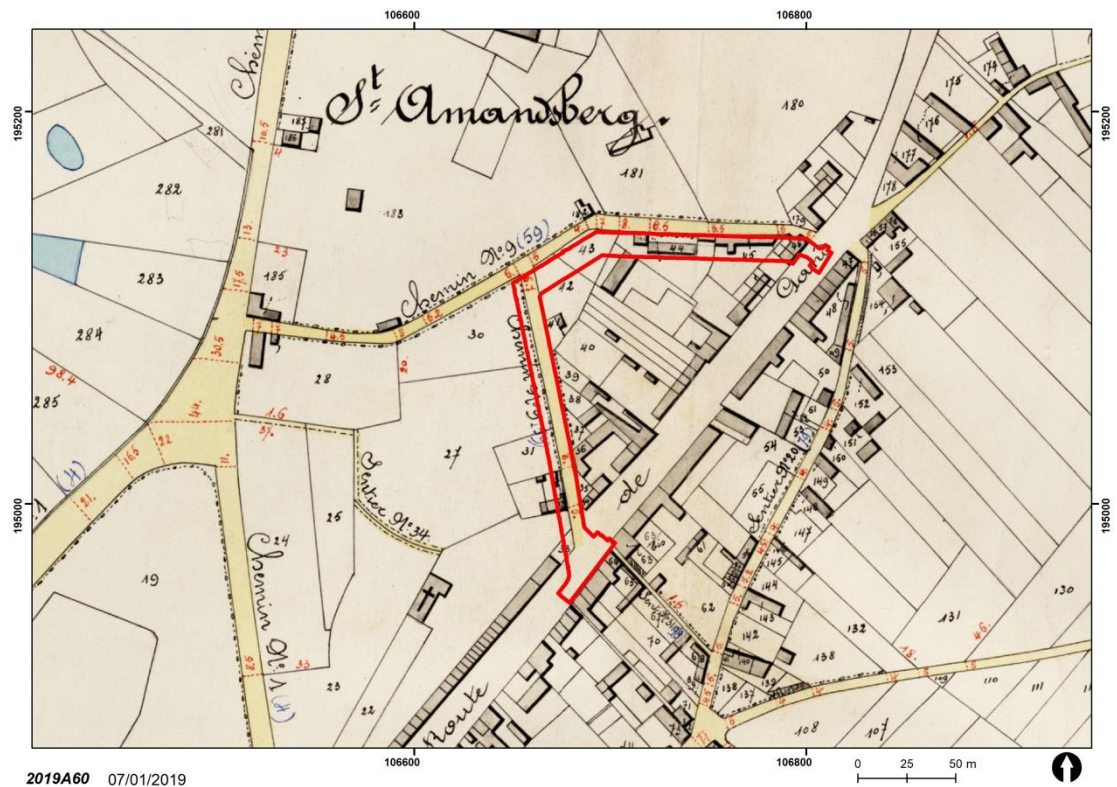
Plan 10: Het projectgebied op de Kaart van Oostakker van 1721 (Rijksarchief Gent, Kaarten en plannen nr. 356)

Op de Ferrariskaart (1771-1778) is de projectzone ingekleurd als grasland. Doch bij het tekenen van de omgeving zijn een aantal zaken niet juist geïnterpreteerd. Zo is er geen spoor van de Kapelleberg en bij een ruimere uitsnit is ook de dorpskerk fout gelokaliseerd.

Plan 11: Detail uit de Kaart van Ferraris (1771-1778), Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik, met aanduiding van de projectzone (Koninklijke Bibliotheek van België)

Op de Atlas der Buurtwegen (1841) en de Kaart Vandermaelen is de Verkortingstraat aangelegd en is voornamelijk het bouwblok tussen Verkortingstraat en Antwerpsesteenweg bebouwd. Momenteel is de volledige straat bebouwd op de grens met het Campo Santo na.

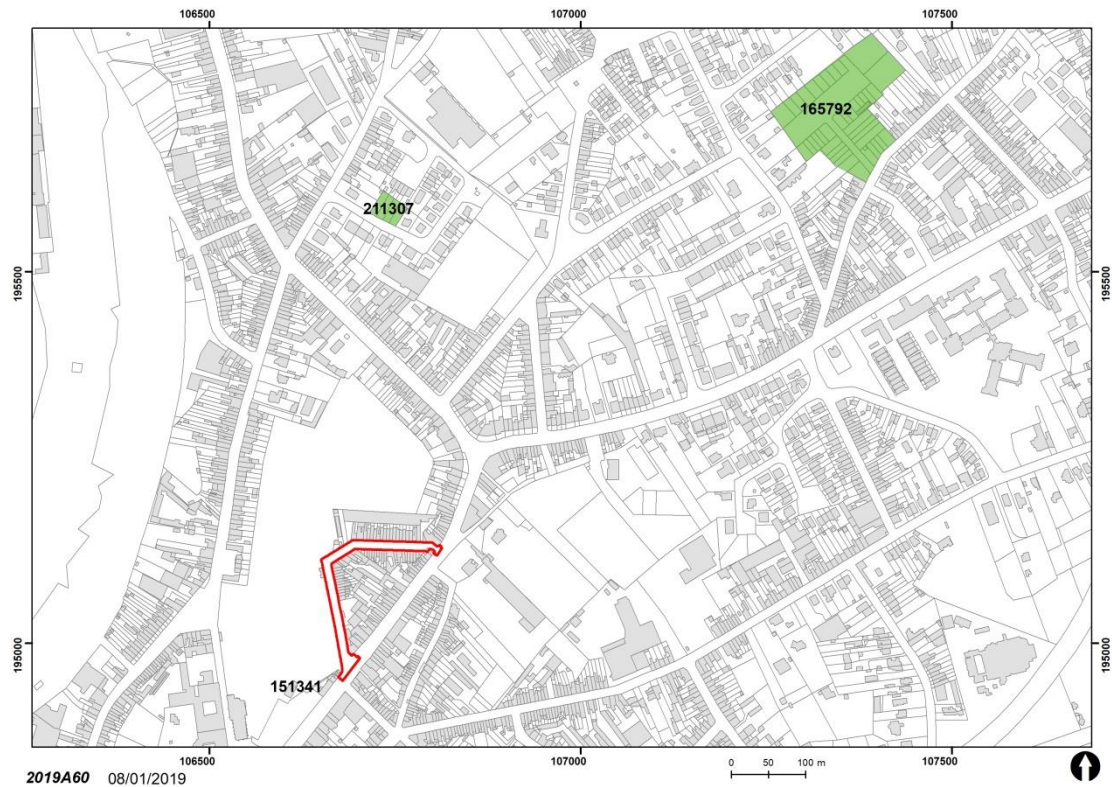

Plan 12: Atlas der Buurtwegen (1841) met aanduiding van het projectgebied (Provincie Oost-Vlaanderen)

Plan 13: Situering van het projectgebied op de kaart Vandermaelen, ca. 1850. De projectie moet wat verschoven worden (Privéverzameling André Coene en Martine De Raedt, Gent)

De CAI maakt in de directe omgeving melding van Locatie 151341 bovenop de Kapelleberg. In 2008 gebeurde een beperkt archeologisch onderzoek in het kader van de sloop van een bijgebouw, aangebouwd aan de zuidzijde van de kapel, en de komst van een nieuw nutsgebouw. De resultaten van dit onderzoek gaven een zicht in de fundering van de huidige kapel die de topografie van de Kapelleberg volgde. Geologisch kon er, op een teeltlaag na, geen gelaagdheid vastgesteld worden in de zandbodem².

Plan 14: De op de CAI aangeduide archeologische relictten (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

3.9. Gemotiveerde verwachting

Het geplande project omvat de heraanleg van het volledige traject van de Verkortingstraat waaronder de rijweg, het voetpad, de aanleg van plantvakken met bomen, een wadi, fietsenstallingen én de vervanging van een gemengde riool door een gescheiden stelsel.

Aangezien de werken zich situeren in een straat waar reeds een gemengde riolering bestaat die in gabarit zal worden uitgebreid, doet dit vermoeden dat er geen kenniswinst mogelijk is bij een eventueel archeologisch (voor)onderzoek met ingreep in de bodem. De wetenschap dat het traject

² BRU, M.A. & VERMEIREN, G., *Sint-Amandsberg, Verkortingstraat, Campo Santo*, in: *Archeologisch onderzoek in Gent 2000-2009, (Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent, reeks 2 nr. 3)*, Gent, 2009, p. 123-125.

van de Verkortingstraat een 19de-eeuws tracé is in oorspronkelijk grasland en er geen aanwijzingen zijn voor archeologische sites, zorgt ervoor dat de kans op aanwezige archeologische sporen quasi nihil is. Algemeen kunnen we stellen dat er op archeologisch vlak weinig verwachtingen zijn.

3.10. Gemotiveerd advies voor maatregelen

Het projectgebied bestaat in hoofdzaak uit de heraanleg van de Verkortingstraat. Dit omvat de bovengrondse heraanleg van de rijweg en het voetpad, de aanleg van plantvakken met bomen, een wadi, fietsenstallingen en de vervanging van een gemengde riolering door een gescheiden systeem. De totaliteit van het projectgebied beslaat 3936 m².

De geplande verstoringen in de ondergrond bestaan voornamelijk uit het verwijderen van de bestrating en riolering; de aanleg van een nieuwe gescheiden riolering en nieuwe bestrating inclusief een aantal plantvakken. Zowel uit de bodemkundige data, het historisch kaartmateriaal en de gekende sites via inventarissen kan geconcludeerd worden dat de kans tot het aansnijden van archeologisch potentieel quasi nihil is. Dit in combinatie met de geplande ingrepen maakt duidelijk dat de vooropgestelde ingrepen, indien voorafgegaan door een archeologisch onderzoek, hoogstwaarschijnlijk geen kenniswinst zouden opleveren.

Hierdoor is voldaan aan enkele van de mogelijke doorslaggevende aspecten die het mogelijk maken om een nota met beperkte samenstelling op te stellen waarbij geen verdere maatregelen nodig zijn.

4. Relevante bibliografie

BAILLIEUL, B., *De heuvel van Amandus*, Gent, 2017.

BRU, M.A. & VERMEIREN, G., *Sint-Amandsberg, Verkortingstraat, Campo Santo*, in: *Archeologisch onderzoek in Gent 2000-2009*, (Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent, reeks 2 nr. 3), Gent, 2009, p. 123-125.

DE BACKER, R., *Het Campo Santo van Sint-Amandsberg*, 1967, Antwerpen.

DE GROOTE, S., *Het Campo Santo van Sint-Amandsberg*, Gent, 2000.

DE POTTER, F. & BROECKAERT, J., *Geschiedenis van de gemeenten der provincie Oost-Vlaanderen, 1e reeks : Arrondissement Gent, 6. Olsene, Oostakker, Oosterzele, Oostwinkel, Petegem, De Pinte, Poeke, Poesele, Ronsele, Schelderode, Scheldewindeke, Semmerzake, Sleidinge, Ussel, Vinderhout*, Gent, 1864.

GELAUDE, F., *Gent. Rivierduinen en dekzanden*, (Erfgoedmemo, nr. 44), Gent, 2010.

GYSELING, M., *Geschiedenis van Oostakker en Sint-Amandsberg tot 1794*, Oostakker, 1974.

Interne nota Stadsarcheologie Gent n.a.v. Beheersplan Campo Santo.

www.inventaris.onroerenderfgoed.be

www.dov.vlaanderen.be

<http://geovlaanderen.gisvlaanderen.be/geo-vlaanderen/cai/>

Thesaurus

Archeologie: Het bestuderen van overblijfselen en voorwerpen of een ander spoor van menselijk bestaan in het verleden, alsook de bestaansomgeving van de mens, waarvan het behoud en de bestudering bijdragen tot het reconstrueren van de bestaansgeschiedenis van de mensheid en haar relatie tot de natuurlijke omgeving en ten aanzien waarvan opgravingen, ontdekkingen en andere methoden van onderzoek betreffende de mensheid en haar omgeving betekenisvolle bronnen van informatie zijn.

Archeologienota: Document, opgemaakt op basis van een archeologisch vooronderzoek, met administratieve gegevens, een verslag over de resultaten van het onderzoek, een voorstel van beslissing en een plan van aanpak voor de maatregelen die daaruit volgen.

Archeologisch onderzoek: Het gebruik van technieken en methoden waarmee archeologische sites, archeologische zones of delen ervan worden opgespoord en onderzocht met inbegrip van archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen.

Bodem: Het bovenste deel van de aardkorst waarin planten kunnen wortelen, samengesteld uit minerale deeltjes en organisch materiaal, inclusief levende organismen. Een bodem ontstaat uit de verweringsproducten van lokale gesteenten of uit afgezette, losse sedimenten.

Bodemstructuur: aggregatietoestand van organische en minerale deeltjes in een sediment tot grotere aggregaten, bepaald door de soort en intensiteit van de onderlinge verbindingen.

Bureauonderzoek: Bureauonderzoek is het verwerven van informatie, aan de hand van bestaande bronnen, over bekende of verwachte bouwkundige of archeologische waarden binnen een onderzoeksgebied, omvattende de aan- of afwezigheid, de aard en de omvang, de datering, gaafheid en conservering en de relatieve kwaliteit ervan.

Centrale Archeologische Inventaris: Databank die archeologische vondstlocaties en indicatoren daartoe in het Vlaams Gewest in kaart brengt en de beschikbare informatie bundelt (afkorting: CAI).

Historische studie: Historische studie is de studie van historische bronnen, zoals documenten en historisch kaartmateriaal. Bepaalde relictten kunnen in historische bronnen reeds vermeld zijn en op oude kaarten weergegeven zijn. Dit geeft interessante bijkomende informatie omtrent de vondsten en de bewaringstoestand in die periode.